

บรรณานุกรม

หนังสือ

จันทบุรีนฤนาท, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ

สันสกฤต. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

คำทรงราชานุภาพ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ตำนานพระพุทธเจดีย์.

พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๐๒.

ประชุมพงศาวดาร. เล่ม ๑, พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๖.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. ตำนานการละเล่นและภาษาชาวไท. กรุงเทพฯ:

โอเคียนส์โตร์, ๒๕๑๘.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. พระนคร: รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๓.

พจนานุกรมภาษามลายูถิ่นปัตตานี-ไทย. ยะลา: ยะลาการพิมพ์, ๒๕๒๒.

มานิจ ชุมสาย, ม.ด. ประวัติศาสตร์มลายูและปัตตานี. กรุงเทพมหานคร:

เจดิมินิจ, ๒๕๑๗.

วัน มะโรหบุตร. แบบเรียนภาษามลายูฉาวี. ยะลา: ศูนย์ประสานงานปกครอง

จังหวัดชายแดนภาคใต้, [ม.ป.ท.]

_____ . หลักภาษามลายู. ปัตตานี: ไมตรีสาส์นการพิมพ์, ๒๕๑๕.

วิชาการ, กรม. สันสกฤต-ไท-อังกฤษ อภิธาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๗.

ศิดาจารย์ก. ประชุมศิดาจารย์ภาคที่ ๒ จารึกทวาราวดี ศรีวิชัย ละโว้. ยอร์ช

เซเคส์ ชาร์เปิล, พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนคร: กิวิภาพร, ๒๕๐๔.

_____ . ประชุมศิดาจารย์ภาคที่ ๔ ประมวลจารึกที่พบในภาคเหนือ ภาคตะวันออก-

เฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคกลางของประเทศไทย อันจารึกด้วย

อักษรและภาษาไทย, ขอม, มอญ, บาลี สันสกฤต. กรุงเทพฯ:

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓.

ศิดปากร, กรม. ประวัติศาสตร์สี่จังหวัดภาคใต้ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล.

ยะลา: โรงพิมพ์คุรุสัมนาคาร, ๒๕๐๕.

สุภัทรคิส ดิศกุล, ม.จ. ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ถึง พ.ศ. ๒๐๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๒.

_____ . "สภาพการณ์ภาคเอเชียอาคเนย์ก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐". ประวัติ-

พระบรมชาติไชยราชวรวิหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และบทความเรื่อง

อาณาจักรศรีวิชัย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๐.

อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ๔ เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๗.

Books

Coedès, George. The Indianized States of Southeast Asia.

Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 1968.

Lanman, Charles Rockwell. A Sanskrit Reader. Cambridge:

Harvard University Press, 1884.

Macdonell, A.A. Sanskrit-English Dictionary. London: Longmans

Green and Co., 1893.

Marsden, William. Dictionary of the Malayan Language.

New York: The United States of America, 1973.

Monier-Williams, Monier. A Sanskrit-English Dictionary.

London: Oxford at the Clarendon Press, 1899.

_____ . A Dictionary, English and Sanskrit. 3rd ed.

India: Shantilal Jain, Shri-Jainendra Press, 1971.

Pual Wheatley. The Golden Khersonese. Kuala Lumpur:

University of Malaya Press, 1961.

Teeuw, A. and Wyatt, D.K. Hikayat Patani. The Hague: Martinus

Nijhoff, 1970.

The Principles of the International Phonetic Association.

London: Stephen Austin & Soni, 1972.

Whitney, William Dwight. Sanskrit Grammar. Delhi: Motilal Banarsidass, 1969.

_____. The Roots, Verb-Forms and Primary Derivatives of the Sanskrit Language. Delhi: Motilal Banarsidass, 1885.

Wilkinson, R.J. A Malay-English Dictionary. 2 Vols. London: Lowe and Brydone, 1959.

Winstedt, K.O. An Unabridged English-Malay Dictionary. 5th ed. Great Britain: Richard Clay and Company, 1963.

_____. Kamus Bahasa Melayu. Great Britain: Richard Clay (the Chancer Press), 1960.

Journals

Coedès, G. "The Empire of the South Seas", The Siam Society Journal, Vol. 2 (1929-1953): 151 - 152.

Wilkinson, R.J. "Early Indian Influence in Malasia", Journal of the Malayan Branch of The Royal Asiatic Society, Vol. 13 (October 1935): 8 - 9.

สัมภาษณ์

จรรยาวิธาน, ขุน. อธิการบดีภาษาบาลี วิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหานคร กรุงเทพมหานคร.

สัมภาษณ์, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๓.

เจ๊ะมะ เบ็ญญา. อาจารย์แผนกภาษาบาลี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สัมภาษณ์, ๖ ตุลาคม ๒๕๒๑.

เจ๊ะฮูเซ็น เจ๊ะอุบง. ศึกษานิเทศก์เขต ๒ จังหวัดยะลา. สัมภาษณ์, ๓ กุมภาพันธ์

๒๕๒๓.

เคะแม สามี. ผู้พากย์หนังตะลุง จังหวัดยะลา. สัมภาษณ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๒๑.

นิเซ็ง แวอุมา. ชาวประมง. สัมภาษณ์, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒.

บัสยะห์ มามะ. นักศึกษาโรงเรียนสตรีพัฒนศึกษา อำเภอเมืองปัตตานี. สัมภาษณ์,

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒.

ไพฑูรย์ มาศมินทร์ไชยนรา. อาจารย์แผนกภาษาบาลี คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สัมภาษณ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑.

มะ บากา. ครูโรงเรียนชุมชนบ้านปูยุด อำเภอเมืองปัตตานี. สัมภาษณ์,

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑.

โมะหมัด อูมา. นักศึกษาโรงเรียนศาสนูปถัมภ์. สัมภาษณ์, ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒.

วัน มะโรหุตร. อธิการบดีสอนภาษาบาลี วิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหานคร กรุงเทพมหานคร.

สัมภาษณ์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๓.

สุริยะ แวดอเลาะ. ครูโรงเรียนชุมชนบ้านกรือเซะ อำเภอเมืองปัตตานี. สัมภาษณ์,

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑.

อนันต์ วัฒนนิกร. อธิการบดีศึกษาธิการอำเภอยะรัง. สัมภาษณ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๑.

อับดุลเลาะ กาเคร์. นักศึกษาโรงเรียนศาสนูปถัมภ์ อำเภอเมืองปัตตานี. สัมภาษณ์,

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓.

อัสมะ หน้คอะคัม. นักศึกษาโรงเรียนสตรีพัฒนศึกษา. สัมภาษณ์, ๕ กุมภาพันธ์

๒๕๒๒.

อุดม รัชชธรรม. ครูโรงเรียนชุมชนบ้านกร้อเซะ อำเภอเมืองปัตตานี. สัมภาษณ์,

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

คำมูลยูนีบทถานีซึ่งมาจากคำสันสกฤต^๑

A

akO (3) ^๒	น.	ตัวเลข, หมายเลข
	ตัวอย่าง	akO limO - เลขหา tuleh akO - เขียนเลข
agamO	กูกำ	ugamO
ataRO	กูกำ	antaRO
anumE	กูกำ	hanumE
antaRO (5)	น.	ระหว่าง, ส่วนกลาง
	ตัวอย่าง	do? antaRO mInaRO dInga pItaning - อยู่ระหว่างนราธิวาสกับปัตตานี
asO (119)	น.	ห่าน
	ตัวอย่าง	asO puteh - ห่านขาว

---

^๑ เรียงลำดับคำตามอักษรวิธีสันสกฤต.

^๒ ตัวเลขในวงเล็บคือหมายเลขคำในบทที่ ๔.

asmaRO (116) น. ความรัก
 ตัวอย่าง diyO sukO ma-ing asmaRO - เขาชอบแสดง
 บทรัก มักใช้คำมลายูตินว่า kaseh

asrama^๑ (2) น. สถานที่พัก, หอพักนักเรียนหรือนักศึกษา
 เป็นคำใหม่นำมาใช้สมัยที่ยกระดับปอเนาะเป็นโรงเรียน
 ราษฎรสอนศาสนาอิสลาม ภาษาพูดโดยทั่วไปใช้คำ
 มลายูตินว่า ปอเนาะ
 ตัวอย่าง dudo? di asrama manO - อยู่หอพักไหน

I

igamO คำคำ ugamO

istanO (115) น. พระราชวัง
 ตัวอย่าง do? dalE istanO - อยู่ในพระราชวัง

istIRi (114) น. สตรี, ภรรยา
 ตัวอย่าง mE?yE yadi istIRi ali - แม่แยเป็นภรรยาอาดี
 มักใช้คำภาษามลายูตินว่า bining

---

^๑ สัมภาษณ์ เจ๊ะมะ เบ็ญนา, อาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 วิทยาเขตปัตตานี, ๖ ตุลาคม ๒๕๒๑.

U

- ugamO (1)   น.   ศาสนา
 ตัวอย่าง   ugamO isILE - ศาสนาอิสลาม
- utamO (8)   ว.   สำคัญ, สูงสุด
 ตัวอย่าง   manusiyO utamO - บุคคลสำคัญที่สุด
- utaRO (9)   น.   ทิศเหนือ
 ตัวอย่าง   anging utaRO   - ลมเหนือ
                  bahagiyE^๑ utaRO - ทิศเหนือ
                  มักใช้คำภาษามลายูถิ่นวา anging
- udaRO (11)   น.   อากาศ
 ตัวอย่าง   udaRO tO? ba-e? - อากาศไม่ดี
- upamO (12)   ก.   เปรียบ, ประหนึ่ง
 ตัวอย่าง   upamO katO - ประหนึ่งว่า
- upayO (13)   น.   อุบาย, ปัญญา
 ตัวอย่าง   tadO? dayOupayO - ลินปัญญา, จนปัญญา
- usOhO (10)   น.   ความเพียร, ก. เพียร, พยายาม
 ตัวอย่าง   usOhO lah baRu bIjayO
                  - พยายามเกิดแล้วจะสำเร็จ

---

^๑ดูคำ bagi หน้า ๖๕.

K

- kacO (17) น. แก้ว, กระเบื้องแก้ว (กระจก)
ตัวอย่าง baRE kacO - ภาชนะที่ทำด้วยแก้ว
- katO (15) ก. ก้าว, พุด
ตัวอย่าง do? katO - กำลังก้าว, กำลังพุด
มักใช้คำภาษามลายูกันว่า kEcE?
- kkaRO คำคำ pIkaRO
- kaLO (20) น. เวลา
ตัวอย่าง sIdiyOkalo - เก้าแอกโบราณ, ตั้งเดิม
buwa? supO sIdiyOkalo - ทำอย่างโบราณ
- kIcapi (14) น. พิณ, ซิมซนิกหนึ่ง เทียบกับคำกระจับปี
ตัวอย่าง sayO tO? pana ma-ing kIcapi
- ผมเล่นพิณไม่เป็น
- kItikO (19) น. เวลา, บุค, ฤดูกาล
ตัวอย่าง maRi kItikO manO - มาเวลาไหน
bite kItikO - คาวประกายพริก
- kIpaLO (16) น. หัว, หัวหนา
ตัวอย่าง sayO bIRasO sake? kIpaLO - ผมรู้สึกปวดหัว
kIpaLO jaha? - หัวหนาใจ

- kIRanO (18)   ดัน.   เพราะเหตุ
 ตัวอย่าง   kIRanO apO - เพราะอะไร
- kIREtO (85)   น.   รถ, รถยนต์
 ตัวอย่าง   kIREtO api - รถไฟ
- kOtO (21)   น.   วัง, ป้อม, กรุง
 ตัวอย่าง   kOtO RajO - วัง
                   ibu kOtO bakO? - กรุงเทพมหานคร
                   kOtO tIRa? - วังหรือกำแพงไม้แกน เป็นชื่อตำบล
   ขึ้นกับอำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา^๑
                   kOtO baRu = kota baru - ชื่อตำบลขึ้นกับอำเภอ
   ราษีไศล จังหวัดยะลา เป็นชื่อเดิม
   ของอำเภอราษีไศล^๒
- kOsO (4)   น.   ซอซาง
 ตัวอย่าง   bIli gajOh tO? bIli kOsO - ซอซางไม้ซอซอ

^๑อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่มที่ ๑.
 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๗), หน้า ๒๘.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘.

G

- gajOh (22)   น.   ช่าง
- ตัวอย่าง   bIsa gajOh   - ใหญ่เท่าช่าง
- gajOh jatE   - ช่างพลาย
- gajOh mati   - ช่างตาย เป็นชื่อตำบล ขึ้นกับ
อำเภอเขาเงาะ จังหวัดนครราชสีมา เคยเป็นที่ตั้ง
ที่ว่าการอำเภอเขาเงาะ มีเรื่องเล่าว่า แต่ครั้งก่อน
มีคนคนหนึ่ง มาจากทางเหนือเที่ยวตามช่างพลายจากคำ
เผชิญช่างที่พามาด้วยมาตายที่ตำบลนี้ ชาวบ้านตำบลนี้
จึงเรียกนามตำบลว่า "gajOh mati"^๑
- gunO (24)   น.   คุณ, ประโยชน์
- ตัวอย่าง   adO gunO   - มีประโยชน์
- tadOh gunO   - ไม่มีประโยชน์
- guRu (25)   น.   ครู, อาจารย์
- ตัวอย่าง   guRu bIsa   - ครูใหญ่
- ce? guRu   - ครูสอนศาสนา
- gulo (26)   น.   น้ำตาล, ทังเม
- ตัวอย่าง   manih sIpIti gulo   - หวานเหมือนน้ำตาล

^๑อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่มที่ ๒.
(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๕๐๗), หน้า ๔๔.

guwO (27)   น.   ถ้ำ

ตัวอย่าง   guwO gIla? - ถ้ำมืด

                  guwO tImu? - ถ้ำทะเล เป็นชื่อเดิมของตำบล

                  ถ้ำทะเล อยู่ในอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

                  guwO Rima - ถ้ำเสือ ซึ่งภูเขายู่ในทิวเขา

                  สันกาลาคีรี ซึ่งแบ่งเขตแดนประเทศไทยกับมาเลเซีย

gIRIdO (23)   น.   ครุฑ

ตัวอย่าง   ca? gIRIdO - ตราครุฑ

C

citO₁(30)   ก.   คิด, ฐึลึก

ตัวอย่าง   citO banyO? - คิดมาก

ccapi   คูกำ   kIcapi

cayO   คูกำ   cahayO

cahayO (32)   น.   แสง, สี

ตัวอย่าง   cahayO ttaRi - แสงอาทิตย์

                  cahayO pIliTO - แสงตะเกียง

citO₂(31)   ก.   รัก, คิดถึง

ตัวอย่าง   bIRasO citO - คิดถึง, นึกรัก

                  dukO citO - เสรว้าโสก, ทุกข์ใจ

citO₃   คูกำ   cIRito

- cIdIRO (33)   ว.   พิการ
   |
   ตัวอย่าง ORE tu kaki cIdIRO - คนนั้นขาพิการ
- cIpakO (28)   น.   bungo cIpakO - ดอกไม้จำพวกจำปา, จำปี,
   |
   ต้นทม
   |
   ตัวอย่าง bungO cIpakO kuning - ดอกจำปา
   |
   bungO cIpakO puteh - ดอกจำปี
- cIRito (29)   น.   เรื่องราว, นิทาน, เรื่องเล่า
   |
   ตัวอย่าง suRa? cIRito - หนังสือเรื่อง, หนังสืออ่านเล่น

J

- jaMu (34)   น.   ชมพู
   |
   ตัวอย่าง jaMu bute banyO? - ชมพูเมล็ดมาก
   |
   = ฝรั่ง (ดอกไม้)
   |
   do? di jaMu - อยู่ที่บ้านยามู
   |
   la?ha jaMu - ละหานยามู เป็นชื่อหนองน้ำ
   |
   ในตำบลกอลำ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
- jayO (35)   น.   ชัยชนะ
   |
   ตัวอย่าง bIjayO - มีชัย, ชนะ, สำเร็จ
- jjaRO   คำ piIjaRO

D

- dukO (44) ก. ทุกข์, เศร้าโศก
ตัวอย่าง dukO cito - ทุกข์ใจ
- dutO (45) น. ทูต
ตัวอย่าง dutO bIsa - เอกอัครราชทูต
- dusItO (43) ก. เจริญ, โภก
ตัวอย่าง kEcE? dusItO - พุคเจริญ
- dINO (41) ก. ปรับ, ทำโทษ
ตัวอย่าง kInO dINO banyO? manO - ถูกปรับเท่าไร
- dIRImO (50) น. ของให้, การให้
ตัวอย่าง dIRImO utO? kIbajikE
- เสียสละเพื่อทำบุญทำทาน
- dEwasO (42) น. วันเวลา, ผู้ใหญ่
ตัวอย่าง ORE dEwasO - คนเก่าแก่, ผู้ใหญ่
sIkOlOh ORE dEwasO - โรงเรียนผู้ใหญ่
- dEwi (47) น. นางฟ้า
ตัวอย่าง siti dEwi - นางฟ้า
- dEwO (46) น. เทวดา
ตัวอย่าง dEwO do? datah langi? - เทวดาอยู่บนฟ้า

namO (56)	น. ^๑ ชื่อ
	ตัวอย่าง namO apO - ชื่ออะไร
	busu? namO - เสียชื่อ
nilO (58)	น. ^๑ คราม (ลงผ้า), ว. สีคราม
	ตัวอย่าง kIda tu juwa nilO - ภูนั้นขายคราม
	batu tu waRInO nilO - หินนั้นสีคราม
nIgIRi	ดูคำ nagIRi
nIgIRO	ดูคำ nagaRO
nIRacO (57)	น. ^๑ ตาชั่ง (ใช้ในร้านทอง)
	ตัวอย่าง ORE tu timE mah dInga nIRacO
	- คนนั้นชั่งของด้วยตาชั่ง
nIRakO (53)	น. ^๑ นรก
	ตัวอย่าง dOsO banyO? nati maso? nIRakO
	- บาบมากก็ต้องตกนรก
nIrakO	ดูคำ nIRakO
nIracO	ดูคำ nIRacO
P	
palO	ดูคำ pahlO
ppalO	ดูคำ kIpalO

- pahlO (67)   น.   ผล, ผลบุญ
ตัวอย่าง   dapa? pahlo - ใ้ได้รับผลบุญ
- pa?sO (59)   ก.   บังคับ
ตัวอย่าง   kaweng pa?sO - ควบคุมงชน, แต่งงานโดยถูกบังคับ
                    tIpa?sO   - ถูกบังคับ
- pujO (66)   ก.   บูชา, เติคยูน
ตัวอย่าง   pujO anO? - ตามใจลูก
- pIkaRO (62)   น.   เรื่องราว, ประการ, สิ่งหนึ่งสิ่งใด
ตัวอย่าง   pIkaRO apO   - เรื่องอะไรกัน
                    pIkaRO apO apO - เรื่องใด ๆ, สิ่งใด ๆ
- pIjaRO (60)   น.   ลูก, นักโทษ
ตัวอย่าง   diyO kInO pIjaRO - เขาตักลูก, เขาถูกขัง
- pItamO (63)   ว.   แรก, ที่แรก
ตัวอย่าง   ORE pItamO   - คนแรก
                    citO pItamO   - รักแรกพบ
- pItIRO (64)   น.   เจ้าชาย
ตัวอย่าง   RajO pItIRO   - อุปราช
- pItIRi (65)   น.   เจ้าหญิง
ตัวอย่าง   RajO pItIRi   - หญิงเชื้อสายเจ้า
- pItIrO   คำ pItIRO

pItEwi (61)   น.   แ่่นคิน, แ่่นคินเก็ด
 ตัวอย่าง   ibu pItEwi - บ่านเก็ดเมืองนอน

B

bagi (72)   ก.   แ่่ง, ทาร,   น.   ทิศทาง, ภาค
 ตัวอย่าง   bagi paNO?   - ทารสั้น
                   bagi panjE   - ทารยาว
                   bagi ko pO?ci   - แ่่งให้เปาะจึ
                   bagiyE utaRO   - ทิศเหนือ
 (bagi = bahagi + an   ในภาษามลายูกลาง
 ภาษามลายูถิ่นปัตตานีเป็น bagiyE   หรือ bahagiyE)

ba-u (68)   น.   แ่น, ไหล
 ตัวอย่าง   ppaLO ba-u   - หัวไหล

bangsO (95)   น.   วงศ์, ชาติ, เชื้อชาติ, สัญชาติ
 ตัวอย่าง   ORE bangsO siyE   - คนสัญชาติไทย
                   ORE asing   - คนต่างชาติ

bayO   คำ   bahyO

basO₁   คำ   bangsO

basO₂ (74)   น.   ภาษา
 ตัวอย่าง   basO mIlayu   - ภาษามลายู
                   basO cinO   - ภาษาจีน

- bahagi   คูกำ bagi
- bahagiO (73)   น.   โชคลาก
ตัวอย่าง   bahagiO ba-e? - โชคดี
- ba?ti (70)   น.   ความเลื่อมใส, ก. ภัคดี
ตัวอย่าง   buwa? ba?ti - จงรักภัคดี, ทำคุณประโยชน์
ชื่อหมู่บ้านในตำบลเขาชุม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
- bahu   คูกำ ba-u
- bahyO (71)   น.   ภัย, อันตราย
ตัวอย่าง   jadi bahyO - เป็นภัย
- binasO (98)   ก.   พินาศ, ฉิบหาย, ทำลาย
ตัวอย่าง   buwa? binasO - ทำลาย, ทำให้เสียหาย
- bisO (99)   น.   พิษ
ตัวอย่าง   bInatE bisO - สัตว์มีพิษ
            makE bisO   - กินของแสลง
            คำภาษามลายูถิ่นมัทไช bEkEng

budi (69)   น.   ความดี, อธิษาศัย
 ตัวอย่าง   budi ba-e? - อธิษาศัยดี
                           ชื่อตำบลในอำเภอเมืองยะลา
                           ชื่อตำบลในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
                           pitu budi - ประตูนุโพธิ์ เป็นชื่อตำบลในอำเภอยะรัง
                           จังหวัดปัตตานี
                           (budi = ต้นโพธิ์)^๑

bIgiyO   ดูคำ bahagiyO

bInasO   ดูคำ binasO

bIritO   ดูคำ warItO

bOming (75)   น.   แผ่นดิน
 ตัวอย่าง   supO bOming dInga langi?
                           - เหมือนฟ้ากับดิน

M

madu (77)   น.   น้ำผึ้ง, ผึ้ง
 ตัวอย่าง   mInisE madu - หวานอย่างน้ำผึ้ง, น้ำผึ้ง

^๑สัมภาษณ์ อนันต์ วัฒนนิกร, อดีตศึกษานิเทศก์อำเภอยะรัง, ๑๗ พฤศจิกายน

- manusiyO (78)   น.   มนุษย์
 ตัวอย่าง   manusiyO biyasO - มนุษย์ธรรมดา
- masO (81)   น.   เวลา, ระยะเวลา
 ตัวอย่าง   tadO? masO nO? gi - ไม่มีเวลาที่จะไป
               masO lOning - เวลานี้, ปัจจุบันนี้
- mahRajO (80)   น.   มหาราชา, พระมหากษัตริย์
 ตัวอย่าง   mahRajO do? dalE istanO
               - มหาราชาประทับในพระราชวัง
- mahkOtO (76)   น.   มงกุฎ
 ตัวอย่าง   RajO paka mahkOtO - เจ้าเมืองสวมใส่มงกุฎ
- mukO (82)   น.   หน้า, หน้าหนังสือ
 ตัวอย่าง   mukO tO? malu - หน้าไม่อายุ
- mulo (83)   ว.   ตั้งต้น, เริ่มแรก
 ตัวอย่าง   mulo-mulo - ตอนแรก ๆ, ตอนต้น
- mItIRi (79)   น.   รัฐมนตรี
 ตัวอย่าง   mItIRi bIsa - มุขมนตรี, รัฐมนตรี
               pIdanO mItIRi - นายกรัฐมนตรี
               mItIRi mudO - รัฐมนตรีช่วย
- mIrdu (84)   ว.   ไพเราะ (เสียงเพลง, คนตรี)
 ตัวอย่าง   diyO nyanying mIrdu sIkali
               - เขาร้องเพลงไพเราะจริง ๆ

R

- RasiyO (87)   น.   ความลับ
 ตัวอย่าง   buku ning katO? jadi RasiyO
                  - หนังสือราชการนี้เปิดเผยเป็นความลับ
- RajO (88)   น.   พระราชา, ผู้ติดตาม, เจ้าเมือง
 ตัวอย่าง   RajO bIsa   - พระเจ้าแผ่นดิน
                  RajO nIgIRi   - ชาห์หลวง
- RasO (86)   ก.   ซิมรส, ฐึลึกรส
 ตัวอย่าง   gula ning RasO maseng - แกลงนี้ฐึลึกรสเต็ม
- RupO (89)   น.   รูป, ลักษณะ
 ตัวอย่าง   RupO diyO tO? mOLE? - รูปร่างเขาไม่สวาย
- RusiyO   ดูคำ RasiyO
- RIgO   ดูคำ haRIgO

L

- labO (93)   น.   กำไร
 ตัวอย่าง   labO kO Rugi   - กำไรหรือขาดทุน
                  tadO? labO   - ไม่มีกำไร
                  buleh labO   - ได้กำไร
- la?sanO (91)   ว.   ลักษณะ, ประหนึ่ง
 ตัวอย่าง   la?sanO katO   - ประหนึ่งว่า

la?sImanO (92) น. พระลักษมณ์, แม่ทัพเรือของมลายูในสมัยโบราณ
 ตัวอย่าง la?sImanO ade? RajO sIRamO
 - พระลักษมณ์เป็นน้องพระราม

la?sO (90) น. หลักหมื่น
 ตัวอย่าง sIla?sO - หนึ่งหมื่น

lobO ก. โลก
 ตัวอย่าง lobO nO? banyO? - โลกมาก

W

warItO (97) น. ขาวสาร
 ตัวอย่าง warItO bIritO - ขาว (ทางโทรทัศน์หรือวิทยุ)
 คำนี้มี ๒ รูป และใช้ควบคู่กัน

waRIInO (96) น. ดี
 ตัวอย่าง waRIInO puteh - ดีขาว

waRIInO คำว่า waRIInO

S

singO (109) น. สิงห์, ราชสีห์
 ตัวอย่าง anO? singO - ลูกสิงห์ (ชื่อคณะดิเกอญู)
 lubo? singO - ชื่อหนองน้ำในตำบลลาของ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา บึงซึ่งอกเรียกว่า

- singOpuRO (110) น.   สิงคโปร์
 ตัวอย่าง   sayO nO? gi singOpuRO
 - ผมจะไปสิงคโปร์
- singOsanO (111) น.   พระที่นั่ง, บัดดังก์
 ตัวอย่าง   RajO dudo? atah singOsanO
 - พระเจ้าแผ่นดินประทับนั่งบนบัลดังก์
- sukO (112)   ก.   ชอบ, พอใจ, น. ความสุข
 ตัวอย่าง   sukO hati - สุขสบายใจ
 ภาษามลายูถิ่นอีกคำหนึ่งใช้ kInE
- suci (103)   ว.   สะอาด, บริสุทธิ์
 ตัวอย่าง   diyO ORE suci - เขาเป็นคนบริสุทธิ์
 - เขาเป็นนักบุญ
 dInga suci hati - คววยความบริสุทธิ์ใจ
- suwOmi (118)   น.   สามี
 ตัวอย่าง   suwOmi istIRi - สามีภรรยา
- sIgalO (105)   น.   หม่าใน, หม่าป่า
 ตัวอย่าง   anyjing sIgalO - หม่าใน
- sIgIRO (102)   ว.   รีบ, ควน
 ตัวอย่าง   dInga sIgIRO - โดยควน
- sItiyO (106)   น.   ความสัตย์
 ตัวอย่าง   sItiyO kIpadO RajO - ซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย

- sItIRu (100)   น.   คัฏฐ
 ตัวอย่าง   diyO adO sItIRu banyO? - เขามีคัฏฐมาก
- sItIRO (104)   น.   ไหม
 ตัวอย่าง   ka-eng sItIRO - ผ้าไหม
- ssItO (121)   น.   ความยาววัดเป็นศอก
 ตัวอย่าง   panyjE ppa? ssItO - ยาวสี่ศอก
- sIdaRO (113)   น.   พี่น้อง
 ตัวอย่าง   anO? sIdaRO - หลาน (ลูกของพี่หรือน้อง)
             pO? sIdaRO - พี่ชายหรือน้องชายของพ่อ
             คำภาษามลายูถิ่นมักใช้ ade? kakO?
- sINi (107)   ก.   เชื่อม, ทอ, น. ขอบของร่างกาย
 ตัวอย่าง   ssalOh sINi - ซักขอ
- sIpIno   คู้คำ sIpIRInO
- sIpIRInO (108) ว.   สมบูรณ์, สำเร็จ
 ตัวอย่าง   sIlama? sIpIRInO - สำเร็จดูดวงควยดี
- sIbIdO (101)   น.   คำทวิศ
 ตัวอย่าง   RajO bIsIbIdO - เจ้าเมืองทวิศวา
- sORO (117)   น.   เสียง
 ตัวอย่าง   sORO sIda? - เสียงดี, เสียงไพเราะ

H

- hanumE (120)   น.   หนุ^๑มานโน^๑เร^๑อง^๑ราม^๑เก^๑ย^๑ร^๑ดี^๑
 ตัวอย่าง   hanumE ikE   -   มี^๑จ^๑น^๑ (หนุ^๑มาน^๑ป^๑ลา)
                   cIRitO hanumE   -   เร^๑อง^๑หนุ^๑มาน
- haRIgO (6)   น.   รา^๑คา^๑
 ตัวอย่าง   haRIgO bIRapO   -   รา^๑คา^๑เท^๑า^๑ไร^๑
                   tadO? haRIgO   -   ไม^๑มี^๑รา^๑คา
- haRIto (7)   น.   ทร^๑พ^๑ย^๑
 ตัวอย่าง   haRIto bINO   -   ทร^๑พ^๑ย^๑ดี^๑น
- hinO (122)   ว.   คำ^๑ต^๑อย^๑,   ก.   คุ^๑ณ^๑ก^๑
 ตัวอย่าง   hinO budi   -   ไร^๑ศี^๑ล^๑ช^๑ร^๑ร^๑ม

ภาคผนวก ข.

คำสันสกฤตในภาษามลายูถิ่นปัตตานี ซึ่งมีรูปภาษามลายูกกลางปรากฏใน
 An Unabridged English - Malay Dictionary ของ R.O. Winstedt
 ซึ่งผู้วิจัยยังติดตามศัพท์เดิมไม่พบ

K

kijO (kerja) ¹	น.	งาน, ชุระ
{ karya ?		
kuwá? (kuat)	ว.	แข็งแรง
kuwasO (kuasa)	น.	กำลัง, อำนาจ

G

gIgaji (gergasi)	น.	เด็ดย
gIgasi (gergasi)	น.	ยักษ์

C

cIRanO (cerana)	น.	เขียนหมาก
cILO (cela)	น.	คำหยา
cIlakO (celaka)	น.	ความชั่ว (คำสาปแช่ง)
cuwacO (cuaca)	ว.	ปลดปล่อยแจ่มใส

๑ ในวงเล็บเป็นคำในภาษามลายูกกลาง

J

japi (jampi)	ก.	เสกคาถากำกับ
jasO (jasa)	น.	ผลงาน
	ny	
nyatO (nyata)	ว.	สะอาด, ชัดเจน
{nyanyO (niaya)	ก.	ทารุณ, โหดร้าย
{anyāya ?		

D

dagO (dahaga)	ก.	กระหาย
---------------	----	--------

P

ppati (merpati)	น.	นกพิราบ
pImatO (permatā)	น.	พลอย
pIsakO (pesaka)	น.	มรดก
pucO (punca)	น.	ปม (เชือก)
{pOsO (puasa)	น.	บวช, ถือนีลอค
{upavāsa ?		

B

{bEsO (biasa)	ว.	คุ้นเคย, เคย
{abyāsa ?		

	M	
{ mIlakO (melaka) āmalaka ?	น.	ต้นไม้ (มะขามป้อม)
mItO (mēta)	น.	นักแสดง, บ้าคลั่ง
	R	
RusO (rusa)	น.	กวาง
	S	
saji (saji)	น.	ผ้าสี
{ sanO (sena) ansanā ?	น.	คอกประตู
{ sa?si (saksi) sākṣī ?	น.	พยาน, หลักฐาน
{ sIkIliyā (sakalian) sakala ?	ว.	ทั้งหมด
sījatO (senjata)	น.	อาวุธ
{ sunyi (sunyi) sunya ?	ว.	เงียบ
supayO (supaya)	ว.	เพื่อที่จะ
{ sumO (semua) smuḥa ?	ว.	ทั้งหมด

ภาคผนวก ค.

อาณาจักรดังกาสุกะ

But before we come to Śri Vijaya, the story of whose greatness is one of the rich finds of modern scholarship, we have to deal with Langgasu or Langkasuka, another ancient State mentioned like Kandali in the Chinese records of the Liang dynasty. From this Chinese source we learn that it was founded about 100 A.D.; its climate and products resembled those of Siam and Cambodia; it professed Buddhism; the dress of its poor was a cotton skirt or sarong worn below the waist, the breast being left bare; its noble wore their hair long, had golden earrings and girdles and covered their breasts with shawls or plaids of flowered cloth; its ruler went about on an elephant under a white hawdah and was followed by a train of fan-bearers, bannermen, drum-beaters and guards; and its towns were defended by stone walls with strong double gates and bastions. We hear, in short, that Langkasuka was a powerful and ancient State with a high civilisation.

The name of the king of Langgasu is given as Po-ki-ta-to or Pa-ka-da-tu, which Dr. Krom interprets as Bhagadatta. This king sent in 515 A.D. a mission to China, the first of several going on to 568 A.D. Then Langgasu ceased sending tribute,

๑๒

seemingly for ever. But the country does not disappear from history. It is probably the Lang-ka-su of the Chinese pilgrim I-tsing in 692 A.D.; the Langasogam of a Tamil inscription at Negapatam of 1005 A.D. the Ilanggasogam of the Tanjore inscription of 1030 A.D.; the Ling-ya-si of the Chinese navigator Chau-ju-kua of 1225 A.D.; the Langkasuka of the Javanese poem Nagara-krtagama of 1365 A.D.; the Langkasuka mentioned in the Pasai Annals as having been destroyed about 1370 A.D.; the Langkasuka said in the Kedah Annals to have been the ancient capital of Kedah; and even the negeri alang-kah suka, "land of all one's wishes," which figures in North Malaya as a fairyland. There is still a River Langkasuka, a tributary of the Patani. But scholars have not agreed as to where Langkasuka was Groeneveldt placed it in Java, Rouffaer in Jahor. They have convinced no one. Most scholars think that it was in Northern Malaya, perhaps the modern Ligor.¹

อาณาจักรศรีวิชัย

A group of inscriptions in ole Malay found at Palembang, in southeast Sumatra on the height of Batang Hari and in the

---

¹R.J. Wilkinson, "Early Indian Influence in Malaysia", Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society, Vol. 13, Part 2, (October 1935), pp. 4 - 5.

66

island of Banka testify to the existence in 684 - 686 in the region of Palembang of a Buddhist state of recent creation which had just conquered Malayu (Jambi) and the isle of Banka and was getting ready to send a military expedition against Java. This new star was Śrīvijaya, the sudden ascension of which was immediately registered in the Chinese Annals which starting from the year 670 mentioned a series of embassies from Che-li-fo-che.

The Chinese monk I-tsing who travelled from China to India and from India to China between 671 and 695 spoke of this country as being a port of call having relations with India and China. He made a first stay there of six months in 671 - 672, another one of four years from 675 to 689 and a third on his return from Canton at the end of 689. At that time, he mentioned the recent expansion of Śrīvijaya and her conquest of Malayu. But since his first stay in 671 - 672 he had noticed the high degree of culture attained by this country: "There I studied by degrees the "science of sounds. In the fortified town of Fo-che there are more than "a thousand Buddhist priests who are devoted to study and good deeds. "They research and study in every possible subject, exactly as is done in "the Middle Country (India); rules and ceremonies there are identical. "If a Chinese priest wishes to go to the west in order to learn the Scriptures and read the original texts there, he had better stay first at Fo-che" for a year or two and practise there the proper

rule: after that he "could go to the Middle Country".

Palembang, the geographical situation of which I have already indicated as being privileged on account of navigation, seemed from the first to have been a necessary belt on the way between India and China, and five centuries later, in 1178, a Chinese geographer still wrote that "it is the most important maritime port of call for foreigners. Whether they come from Java, or Arabia, or from the south of India, all of them pass through it in going to China."

One century after its foundation, Śrīvijaya-Palembang was already conqueror or overlord of the whole island of Sumatra, the western part of Java and the greater part of the Malay peninsula, where an inscribed stela, dated 775 and coming from Nakhon Sithammarat, commemorates the foundation of Buddhist monuments by order of the King of Srivijaya."¹

On his return from India, where he had spent ten years at the university of Nalanda, I-tsing spent four more years at Fo-shih the year between 685 and 689, during which he copied and translated Sanskrit Buddhist texts into China. In 689,

---

¹G. Coedès, "The Empire of the South Seas", Selected Article from the Siam Society Journal, Vol. 2, (Bangkok: 1954), pp. 151 - 152.

after a brief voyage to Canton, where he recruited four collaborators, he returned to settle in Fo-shih and there wrote his two memoirs, one "on the eminent monks who sought the law in the western countries" and the other "on the spiritual law, sent from the southern seas."

In 692 he sent the manuscripts to China, to which himself returned in 695. During this last stay, he noted in the second of the above works that Mo-lo-yu, where he had stopped and stayed two months in 671, "is now the country of Shih-li-fo-shih."¹

จารึกภาษาสันสกฤตในแหลมมลายูและหมู่เกาะอินโดนีเซีย

About the end of the fourth century or the beginning of the fifth we get definite records and inscriptions, undated always but in the Wenggi or Pallava script used at that time in southern India. Oldest, among these inscriptions so we are told by experts are four on the Mahakam River in Borneo, glorifying a king named Mulawarman, son of Aswawarman, son of Kundungga. They are in Sanskrit in the Pallava script: and near them have been found stone images of Hindu Gods and a little gold figurine

---

¹G. Coedès, The Indianized States of Southeast Asia
(Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 1966), pp. 81 - 82.

of Vishnu. Of slightly later date, perhaps, but not much later, is a rock-inscription near Buitenzorg picturing a pair of feet with the Sanskrit words, "These feet, comparable to those of Vishnu, represent the footsteps of the illustrious Purnawarman, king of the State of Taruma..."¹

From this time also we get other changes: in script, for instance, and in language. Instead of the Pallava script and "Kunlun" type of speech (which now reappear in the form of Kawi among the enemies of the Shailendra) we get nagari and Sanskrit in Sri Vijaya and Central Java Surely there must have been more in these events than peaceful development under University influence.²

Plainly at some date between 741 and 775 A.D. princes styled Maharajas of the Shailendra Line (or Maharajas from the Mountain) made themselves masters of Sri Vijaya, Central Java and (then or shortly after) of all Sumatra and Malaya. They created two kingdoms, one in Sumatra and one in Java; tradition

---

¹R.J. Wilkinson, "Early Indian Influence in Malasia", Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society, Vol. 13, Part 2, (October 1935), p. 2.

²Ibid., pp. 8 - 9.

speaks of three princes. They brought a new script, the nagari; and a new official diction, Sanskrit. They were fervent Buddhist and great artists in stone:...

ศาสนาอิสลามมาสู่แหลมมลายู

Paramesvara maintained the closest possible relations with China. In 1409 Cheng Ho visited Malacca, and in 1411 the king returned the compliment by going personally to Peking to pay his respects to the emperor. In the following year he sent his nephew. R.A. Kern states that in 1414 his son Mohammed Iskander Shah went to China to announce his father's death. This would appear to be a mistake, which, as Sir Richard Winstedt points out, was due to the fact that the Chinese failed to realize that Paramesvara had become a Muslim and changed his name to Megat Iskandar Shah. His conversion seems to have been the result of his marriage to a daughter of the Sultan of Rase, who himself was a recent convert to Islam. According to Coedes, he paid a further visit to China in 1419 to ask for support against Siam.

---

¹Ibid., p. 9.

²D.G.E. Hall, A History of South-East Asia, 2nd, (New York: St. Martin's Press, 1964), p. 194.

When he died in 1459 Muzaffar Shah was succeeded by his son Raja Abdullah, who assumed the title of Mansur Shah. In the first year of his reign the new ruler sent an embassy to China. The return mission sent by the emperor was shipwrecked, but two years later another was despatched which arrived safely. During Mansur Shah's reign Tun Perak further extended Malacca's way. A great expedition against Pahang deposed Maharaja Deva Sura, a vassal of Siam, and placed a Malaccan prince on its throne. This was by way of revenge for the Siamese attacks on Malacca during the previous reign. Afterwards peace was patched up with Siam. Before the end of the reign the empire of Malacca included Kehah, famous for its Tin, Trengganu, Pahang, Johore, Jambi, Kampar, Bengkalis, the Carimon Islands and Bintang. Pase might have been included in the list, for Tun Perak led an expedition which crushed a rebellion there and restored its sultan to his throne, in return for his promise to accept Malaccan suzerainty, but he broke his promise, and his state ultimately became part of the dominions of Acheh.¹

---

¹Ibid., p. 196.

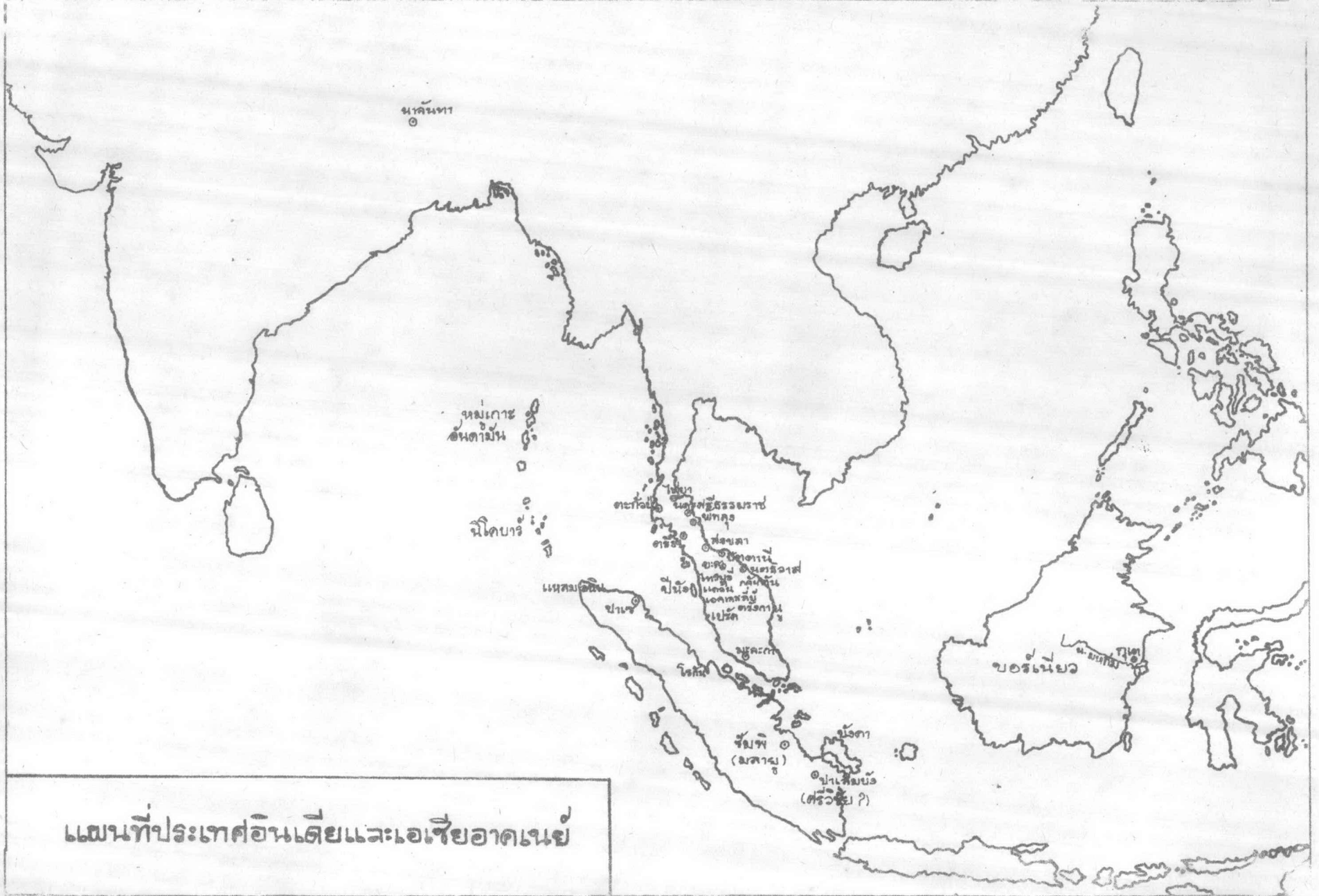

ศาสนาอิสลามมาสู่เมืองปัตตานี

Patani traditionally has been held to be one of the cradles of Islam in Southeast Asia, yet little can be said with certainty about the coming of Islam to Patani. d'Eredia, writing in 1613, stated that Islam was adopted in Patani and Pahang before being introduced in Malacca. Islam certainly was established in Trengganu by 1386 - 87 at the latest, and there is no reason why it should not have reached nearby Patani by that date, particularly given Patani's repute as an early centre of Islam. But how, and from where, did it arrive? Local Patani tradition attributes the conversion of the ruler to people from Pasai, present in Patani as a trading community, an explanation which fits well with recent argument on the subject. The date of Patani's conversion, or the date of the first conversions in Patani, may well be as early as this, but it remains to be established.¹

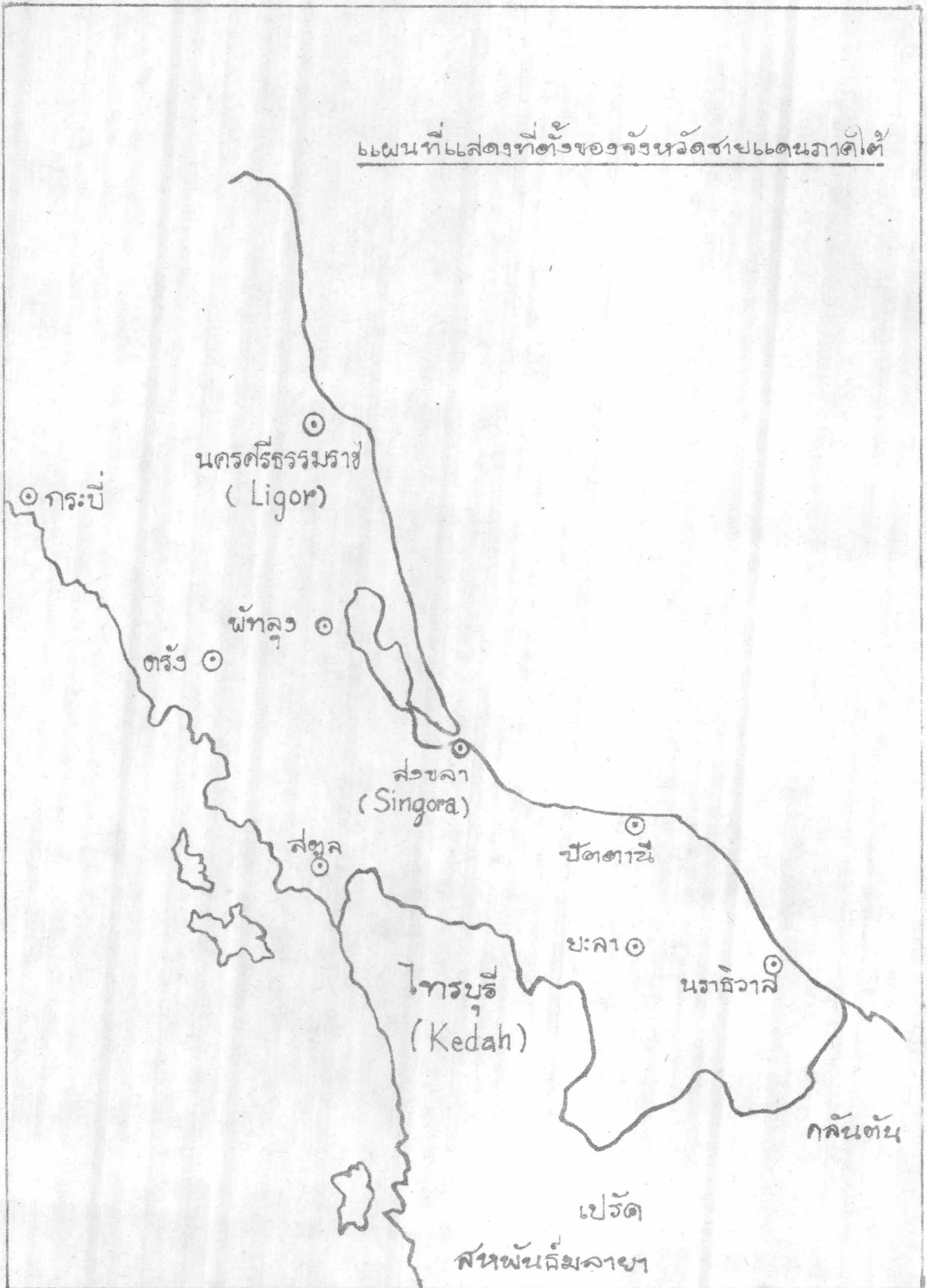
---

¹A. Teeuw and D.K. Wyatt, Hikayat Patani (The Hague: Martinus Nijhoff, 1970), p. 4.

แผนที่ประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์

แผนที่แสดงที่ตั้งของจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประวัติผู้เขียน

นายพันธุ์ แพทย์รัตน์ เกิดที่อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จ
 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ปัจจุบันรับราชการ ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านกรือเซะ
 อำเภอมะนังปัตตานี จังหวัดปัตตานี.

